

**ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება,
როგორც კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის თავისებურება, ნებაყოფლობით და
სავალდებულო დაზღვევაში**

ნებაყოფლობითი თუ სავალდებულო ფორმით დადებული დაზღვევის ხელშეკრულება ეფუძნება მხარეთა კეთილსინდისიერებას. ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების ჯეროვანი შესრულება უმნიშვნელოვანესია, რადგან ის არის კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის ერთ-ერთი თავისებურება. ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება უნდა შესრულდეს ჯეროვნად, როგორც წინასახელშეკრულებო და ხელშეკრულების არსებობის, ისე სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის ეტაპზე. სავალდებულო და ნებაყოფლობით სადაზღვევო ურთიერთობებში ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების შესრულებას თან ახლავს გარკვეული თავისებურებანი. სტატია ეძღვნება ამ განსხვავებათა ანალიზს, ცხადყოფს ნებაყოფლობით და სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობებს შორის არსებულ მიჯნას, წარმოაჩენს მის არსსა და მნიშვნელობას საკანონმდებლო სივრცეში, სასამართლო პრაქტიკაში და, ზოგადად, სამოქალაქო ურთიერთობებში.

***საკვანძო სიტყვები:** დაზღვევის ფორმები, ნებაყოფლობითი დაზღვევა, სავალდებულო დაზღვევა, კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის თავისებურება, ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება, ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების დარღვევის სამართლებრივი შედეგები.*

1. შესავალი

სტატიაში განხილულია ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება, როგორც კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის ერთ-ერთი საშუალება, ნებაყოფლობით და სავალდებულო დაზღვევაში. წინამდებარე კვლევის მიზანია, წარმოჩენილ იქნეს ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების შესრულების თავისებურებანი სავალდებულო და ნებაყოფლობით სადაზღვევო ურთიერთობებში. ასევე, იმ განსხვავებათა ანალიზი, რომლებიც თან ახლავს ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების შესრულებას თუ შეუსრულებლობას და ამ თვალსაზრისით ცხადყოფს ნებაყოფლობითი და სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობებს შორის არსებულ მიჯნას, წარმოაჩენს მის არსსა და მნიშვნელობას საკანონმდებლო სივრცეში, სასამართლო პრაქტიკაში. ასევე, წინამდებარე კვლევის მიზანია შესაბამისი დასკვნის წარმოდგენა.

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი, თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტის მოწვეული ლექტორი.

“კეთილსინდისიერების დოქტრინა (Treu und Glauben) არის უმნიშვნელოვანესი საკითხი გერმანულ სახელშეკრულებო სამართალში”.¹ “კეთილსინდისიერების პრინციპი – ეს არის თვით-გამოვლენის საშუალება ევროპელი იურისტებისთვის (bonna foi, true und Glauben, redelijkheid en billijkheid), ასევე ცენტრალური საკითხი ხელშეკრულებაში. სამოქალაქო კოდექსმა შეისის-ხლხორცა დებულება ამ ნორმის შესახებ. ქრონოლოგიურად ამოქმედდა ფრანგულ, გერმანულ და ჰოლანდიურ კოდექსებში”.²

სადაზღვევო ურთიერთობებში კეთილსინდისიერების პრინციპი თავისი შინაარსით ფართო და მრავლისმომცველია.³

ერთი სტატიის ფარგლებში კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის ყველა საშუალების ჯეროვანი განხილვა შეუძლებელია. ამდენად, წინამდებარე სტატიაში განხილული იქნება ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება, როგორც კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის თავისებურება ნებაყოფლობით და სავალდებულო დაზღვევაში.

2. კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენა დაზღვევის ხელშეკრულებაში

დაზღვევის ხელშეკრულება ემყარება ოთხ ფუნდამენტურ სამართლებრივ პრინციპს: ანაზღაურების პრინციპს, სადაზღვევო ინტერესის პრინციპს, სუბროგაციის პრინციპსა და კეთილსინდისიერების პრინციპს.⁴

თავის მხრივ, სადაზღვევო ინტერესი არის მორალური რისკის შემცირების,⁵ მხარეებს შორის კეთილსინდისიერი ურთიერთობის ჩამოყალიბების და საჯარო წესრიგის დაცვის საშუალება.⁶ “სააპელაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სამოქალაქო კოდექსი კერძო სამართლის სუბიექტებს ავალდებულებს, იმოქმედონ კეთილსინდისიერების ფარგლებში. სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებული არიან, კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობანი.

სამოქალაქო სამართალურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმების ამოსავალი წერტილი ბუნებითი სამართლიანობის აღდგენაა, შესაბამისად, სამოქალაქო სამართალბრუნვაში ქცევის სტანდარტის განმსაზღვრელია სამართლიანობა, კეთილსინდისიერება და ზნეობრიობა. კერძო-სამართლებრივ ურთიერთობათა კეთილსინდისიერად წარმართვის ვალდებულებას სამოქალაქო კოდექსის არაერთი ნორმა ზოგჯერ პირდაპირ ადგენს, ხოლო ნორმათა უმრავლესობა, მართალია, პირდაპირ არ უთითებს მასზე, მაგრამ მაინც მას ეფუძნება. კეთილსინდისიერების პრინციპის ძირითადი ფუნქცია სამართლიანი შედეგების დადგომა და, ამავე დროს, აშკარად უსამართლო შედეგის თავიდან აცილებაა, რაც პირდაპირ უკავშირდება სამოქალაქო ურთიერთობათა

¹ *Beatson T., Friedmann D., Good Faith and Fault in Contract Law, Oxford, New York, 2002, 171.*

² *Smits J., M., Contract Law, A Comparative Introduction, Great Britan, 2015, 136.*

³ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 14-15, <www.gccc.ge>, [14.03.16].

⁴ *Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 174.*

⁵ იქვე, 178.

⁶ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 16, <www.gccc.ge>, [14.03.16].

სტაბილურობასა და სიმყარეს”.⁷

“დაზღვევის ხელშეკრულება ემყარება კეთილსინდისიერების პრინციპს. პატიოსნების უმაღლესი ხარისხი მოეთხოვება ხელშეკრულების ორივე მხარეს სხვა ტიპის ხელშეკრულების მხარეებთან შედარებით. ამ პრინციპს აქვს თავისი ისტორიული ფესვები საზღვაო დაზღვევაში. სადაზღვევო რისკის შემფასებელს ჰქონდა დიდი რწმენა, რომ განმცხადებლის მიერ მითითებული ტვირთი გადაიზიდებოდა. ქონება შესაძლოა, ისე დაეზღვიათ, რომ ვიზუალურად არც მომხდარიყო მისი დათვალიერება და ხელშეკრულება გაფორმებულიყო გემისგან და ტვირთისგან შორს”.⁸

2.1. კეთილსინდისიერების პრინციპის ელემენტები

დამკვიდრებული შეხედულების შესაბამისად, დაზღვევის ხელშეკრულებაში კეთილსინდისიერების პრინციპი მხოლოდ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების ჯეროვანი შესრულებით შემოიფარგლებოდა. თუმცა ეს შეხედულება არასწორია, რადგან კეთილსინდისიერების პრინციპი გაცილებით ფართოა და მხოლოდ ინფორმირების ვალდებულების შესრულებით არ შემოიფარგლება.⁹ „დაზღვევის ხელშეკრულება ორმხრივად მავალდებულებელი, კონსენსუალური და სასყიდლიანი ხელშეკრულებაა”.¹⁰ ვალდებულების – „ობლიგარე“¹¹ სათანადოდ შესრულებაზე დამოკიდებული „bona fides”¹² – კეთილსინდისიერების პრინციპის რეალიზაცია. ამდენად, კეთილსინდისიერების პრინციპის დასაცავად სათანადოდ უნდა შესრულდეს ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება. მზღვეველი კეთილსინდისიერად უნდა მოეკიდოს დაზღვევის ხელშეკრულების დადების ვალდებულებას, რათა ორმაგი დაზღვევა არ იქნეს გამოყენებული მართლსაწინააღმდეგო შემოსავლის მიღების მიზნით; სადაზღვევო ზარალის შემცირების მიზნით, დამზღვევმა ჯეროვნად უნდა შეასრულოს მზღვეველის მითითებები, სათანადო მზრუნველობა გამოიჩინოს დაზღვეული ქონებისადმი, სადაზღვევო პრემიის გადახდა განხორციელდეს კეთილსინდისიერად, ხელშეკრულება შედგენილ და განმარტებულ იქნეს კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვით და, ზოგადად, ხელშეკრულების მხარეებმა კეთილსინდისიერად უნდა შეასრულონ მათზე დაკისრებული მოვალეობები და ისარგებლონ საკუთარი უფლებებით.

⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლო, სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 2012 წლის 21 ნოემბერი, საქმე №28/3080-12, სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკა (სეზი), <www.library.court.ge>.

⁸ *Rejda G.E.*, Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 181.

⁹ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 14-15, <www.gccc.ge>, [14.03.16]. შეად. *Rejda G.E.*, Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 181. მითითებული მეცნიერის აზრით, დაზღვევის ხელშეკრულების თავისებურებიდან გამომდინარე, კეთილსინდისიერების პრინციპი ემყარება სამ სამართლებრივ დოქტრინას – ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულებას, ინფორმაციის გასაიდუმლოებას და მიცემული პირობის (გარანტიის) შესრულებას.

¹⁰ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 4, <www.gccc.ge>, [14.03.16].

¹¹ *Zimmermann R.*, The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford University Press, 1996, 1.

¹² *Zimmerman R., Whittaker S.*, Good Faith in Law European Contract Law, Cambridge University Press, 2004, 66.

2.2. სავალდებულო და ნებაყოფლობით დაზღვევაში კეთილსინდისიერების პრინციპის გამოვლენის ზოგადი კრიტერიუმები

დაზღვევის ხელშეკრულება შეიძლება ჩამოყალიბდეს როგორც ნებაყოფლობითი, ასევე სავალდებულო ფორმით. ორივე შემთხვევაში ხელშეკრულების განმარტება უნდა განხორციელდეს კეთილსინდისიერების პრინციპის შესაბამისად. სწორედ კეთილსინდისიერების პრინციპის საფუძველზე აკისრიათ ხელშეკრულების მხარეებს ერთმანეთის მიმართ ვალდებულება, რომ გულისხმიერება გამოიჩინონ კონტრაქტის ინტერესის მიმართ.¹³

ნებაყოფლობითი სადაზღვევო ურთიერთობა წარმოიშობა მხარეთა ნების ავტონომიის საფუძველზე, რასაც ვერ ვიტყვით სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაზე, რადგან ამ შემთხვევაში ხელშეკრულების არსებითი პირობები სპეციალური კანონით განისაზღვრება და საჯარო სამართლით დასარეგულირებელ საკითხთა წრეს განეკუთვნება.¹⁴ ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულება ცალსახად სამოქალაქო სამართლებრივი ხელშეკრულებაა. სავალდებულო დაზღვევის სამართლებრივი ხასიათის განსაზღვრა კი „საჯარო და კერძო სამართლის გამიჯვნის კლასიკური თეორიების მაგალითზე უნდა შემოწმდეს. ინტერესთა თეორიის გათვალისწინებით, სავალდებულო დაზღვევა ცალსახად საზოგადოებრივ ინტერესს იცავს. ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულებისგან განსხვავებით, სავალდებულო დაზღვევით გათვალისწინებული დაცვის ინტერესთა წრე გაცილებით ფართოა. სუბორდინაციის თეორიასთან მიმართებით უნდა აღინიშნოს, რომ სავალდებულო დაზღვევით გათვალისწინებული ურთიერთობა აღმოცენდება არა ხელშეკრულების, არამედ კანონის საფუძველზე.

სუბიექტთა თეორიის გათვალისწინება კი ამ შემთხვევაში შეიძლება არასაკმარისი აღმოჩნდეს. მაგალითად, შესაძლებელია, ხელშეკრულების ორივე მხარე კერძო სამართლის სუბიექტით იყოს წარმოდგენილი, მაგრამ ურთიერთობა მაინც საჯაროსამართლებრივად ჩაითვალოს. ასეთ დროს გადაწყვეტი მნიშვნელობა ხელშეკრულების დადების მიზანს მიენიჭება. „ნებაყოფლობითი დაზღვევისაგან განსხვავებით, სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულება საჯაროსამართლებრივი ხასიათისაა და წარმოიშობა კანონის საფუძველზე.“¹⁵

ამდენად, ნებაყოფლობით სადაზღვევო ურთიერთობებში კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვის საფუძველია მხარეთა მიერ წინასახელშეკრულებო და ხელშეკრულების მოქმედების მთელი პერიოდის განმავლობაში მხარეთა კეთილსინდისიერი ქმედება, რადგან ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულების არსებითი პირობების განსაზღვრა „მხარეთა ნების ავტონომიის საფუძველზე“¹⁶ ხდება, ხოლო სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების დადება, მისი პირობების განსაზღვრა არ არის დამოკიდებული მხარეთა ნებაზე. სავალდებულო დაზღვევაში ისევე,

¹³ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 14, <www.gccc.ge>, [14.03.16].

¹⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 1, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

¹⁵ გოგიაშვილი გ., საჯარო სამართალი, კერძო სამართალი და სასამართლო პრაქტიკა, ჟურნ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, №6/2003-4, 486. 7, 488. 8; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2005 წლის 21 აპრილის №ას-4-381-05 განჩინება; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2005 წლის 21 აპრილის №ას-4-381-05 განჩინება მითითებულია: სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2-3, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

¹⁶ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 1, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

როგორც დაზღვევის ობიექტი, სახეობებისა და განხორციელების წესი სპეციალური კანონით განისაზღვრება. შესაბამისად, კეთილსინდისიერების პრინციპის ასახვა შესაბამის კანონში, ძირითადად, კანონმდებლის კეთილგონიერებაზე დამოკიდებული.

მართალია, კანონმდებელს აქვს უფლება, სავალდებულო დაზღვევის შესახებ კონკრეტულ კანონში გაითვალისწინოს სამოქალაქო კოდექსისგან განსხვავებული რეგულაცია, თუმცა არსებითია, რომ კონკრეტული საკანონმდებლო მოწესრიგება არ მოდიოდეს წინააღმდეგობაში კეთილსინდისიერების პრინციპთან.

ამავდროულად, კეთილსინდისიერების პრინციპზე საუბრისას მნიშვნელოვანია, დაზღვევის ხელშეკრულების ფორმის მიხედვით, მისი მიზნების გათვალისწინება, კონკრეტული დაზღვევის ხელშეკრულების მიზნის მისაღწევად კეთილსინდისიერების პრინციპის სათანადოდ გამოყენება; ასევე, დაცული უნდა იქნეს სადაზღვევო ურთიერთობების უმთავრესი მიზანი – დამზღვევმა სწორად მართოს ფინანსური ზარალი დაზღვევის მეშვეობით.¹⁷

“სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინის მიზნებად იმთავითვე მხარეთა შორის კეთილსინდისიერი სახელშეკრულებო ურთიერთობის ჩამოყალიბება და საჯარო წესრიგის დაცვა დასახელდა”.¹⁸ სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების მიზანი სტაბილური და მოწესრიგებული სამოქალაქო ურთიერთობის ჩამოყალიბების ხელშეწყობაა.¹⁹ სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში კეთილსინდისიერების პრინციპის განხორციელება ისე უნდა მოხდეს, რომ მაქსიმალურად იქნეს გათვალისწინებული ადამიანთა ფართო წრის ინტერესები, რადგან სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების უმთავრესი მიზანი სწორედ საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვაა.²⁰ მაგალითად, საქართველოში მოქმედებდა საქართველოს კანონი “ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ”, რომლის მიზანი იყო ავტომოტოტრანსპორტის, როგორც მომეტებული საფრთხის წყაროს, მფლობელთა მიერ იმ პირთათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაზე ზრუნვა, რომელთა სიცოცხლესა და ჯანმრთელობასაც ავტომოტოტრანსპორტის მოძრაობისას მიადგებოდა ზიანი.²¹

აშშ-ის პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ 2010 წლის მარტში ხელი მოაწერა აქტს “პაციენტთა დაცვისა და ხელმისაწვდომი მკურნალობის შესახებ”, რომლითაც განსაზღვრა ამ დაზღვევის განსახორციელებლად არსებითი პირობები.²² დაზღვევის მიზანი საზოგადოების ინტერესების დაცვაა, რათა პაციენტებმა ისარგებლონ ხელმისაწვდომი მკურნალობის საშუალებით.

დაზღვევა საჯარო ინტერესების დაცვის უმნიშვნელოვანეს საშუალებად იქნა მიჩნეული

¹⁷ *Thorburn C., On the Measurement of Solvency of Insurance Companies, Resent Developments that Will Alter Methods Adopted in Emerging Markets, The World Bank, Washington, February, 2004, 2.*

¹⁸ *ირემაშვილი ქ., სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა და მის მიმართ გამოთქმული კრიტიკის ანალიზი, ჟურნ. `სამართლის ჟურნალი`, №2, 2013, 58.*

¹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგია, გადაწყვეტილება №1/2/106, თბ., 2001 წლის 31 ოქტომბერი, <<http://www.constcourt.ge>>.

²⁰ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

²¹ საქართველოს კანონი `ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ`, პარლამენტის უწყებანი, №33, 31/07/1997.

²² *Jerry H. R., Richmond D.R., Understanding Insurance Law, 5th ed., LexisNexis, Sanfrancisco, 2012, 51, <www.Lexisnexis.com>.*

პოლიტიკური ეკონომიკის უარყოფითი შედეგების პრევენციისთვის,²³ მაგ., როგორც შეიძლება იყოს საბანკო კრიზისი.²⁴ ასაკობრივი დაზღვევა სოციალური დაცვის მექანიზმია²⁵ და ა.შ.

3. მზღვეველის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების რეალიზაციის თავისებურებანი დაზღვევის ფორმების მიხედვით

სადაზღვევო ურთიერთობაში გამოცდილ, ძლიერ მხარედ გვევლინება მზღვეველი²⁶. ძირითადად, დამზღვევეს სადაზღვევო კომპანიების მიერ წინასწარ შემუშავებულ, საკუთარ ინტერესებზე მორგებულ სტანდარტულ დაზღვევის ხელშეკრულებაზე უწევთ ხელის მოწერა. ხელშეკრულებაში არსებული ორაზროვანი და შენიღბული ჩანაწერები შესაძლებელია, მნიშვნელოვნად ლახავდეს პირის ინტერესებს. თუმცა ეს, ერთი შეხედვით, დამზღვევისთვის შეიძლება არც იყოს შესამჩნევი. ამდენად, ინფორმაციის მიწოდება დაზღვევის ხელშეკრულების დადებამდე მნიშვნელოვანია, განხორციელდეს როგორც დამზღვევის, ასევე მზღვეველის მხრიდან. მზღვეველი ვალდებულია, დამზღვევის მიმართ გამოიჩინოს სათანადო გულისხმიერება. მან, როგორც სადაზღვევო ურთიერთობებში გამოცდილმა პირმა, დამზღვევეს უნდა აუხსნას ხელშეკრულების ტექსტში არსებული ტერმინები, მათი მნიშვნელობა, რადგან ჩვეულებრივი მოქალაქისთვის სპეციფიკური იურიდიული თუ სადაზღვევო ტერმინები შესაძლოა, ნაკლებად გასაგები ან საერთოდ გაუგებარი აღმოჩნდეს. კეთილსინდისიერება მოითხოვს, ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები იმგვარად ჩამოყალიბდეს, რომ არ იყოს ორიენტირებული მხოლოდ მისი დამდგენის, დომინანტი პირის ინტერესების დაცვაზე.²⁷ დაზღვევის ხელშეკრულების შემდგენი არის მზღვეველი.²⁸ ევროპული სახელშეკრულებო სამართალი მომხმარებლის ინტერესების საწინააღმდეგოდ შემუშავებული ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობას მიიჩნევს არაკეთილსინდისიერად.²⁹

წინასახელშეკრულებო ეტაპზე მიღებული არსებითი ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე იღებს მზღვეველი გადაწყვეტილებას, როგორი პირობებით დადოს ხელშეკრულება დამზღვევეთან და საერთოდ დადოს თუ არა კონკრეტული დაზღვევის ხელშეკრულება.³⁰ სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების თავისებურებიდან გამომდინარე, თითოეული სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების დადებისას მზღვეველის მიერ არ ხდება რისკის ანალიზი, რადგან ამ ტიპის ხელშეკრულების გაფორმებისთვის არსებითია, მზღვეველმა მოახდინოს დამ-

²³ *Leaven L.*, *The Political Economy of Deposit Insurance*, The World Bank, Washington, 2004, 1-5.

²⁴ *Demirguc-Kunt A., Kane E.J., Laeven L.*, *Deposit Insurance Design and Implementation, Police Lessons from Research and Practice*, The World Bank, Washington, 2006, 1-5.

²⁵ *Valdivia V. H.*, *The Insurance Role of Social Security: Theory and Lessons for Police Reform*, USA, 1997, 5-6.

²⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 28 იანვრის №ას-1643-1540-2012 განჩინება, <<http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCivil.aspx>>.

²⁷ *Markensinis B., Unberath H., Johnston A.*, *The German Law of Contract*, 2nd ed., Oxford and Portland, Oregon, 2006, 165.

²⁸ *Campbell D.*, *International Insurance Law and Regulations*, Vol. 1, Austria, Salzburg, 2015, 732.

²⁹ *Basedow J., Bird J., Clarke M., Cousy H., Heiss H.*, *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, 2009, 44.

³⁰ *ცისკაძე მ.*, ნებაყოფლობითი დაზღვევის სამართლებრივი რეგულირება, თბ., 2001, 28.

ზღვევისაგან იმ ინფორმაციის მოპოვება, რომელიც, სავალდებულო დაზღვევის შესახებ სპეციალური კანონის თანახმად, აიდენტიფიცირებს დაზღვევის ობიექტს. ეს ყოველივე განპირობებულია იმით, რომ მზღვეველის მიერ დაზღვევის ხელშეკრულების გაფორმების საფუძველი არის არა მზღვეველის მიერ დეტალური ინფორმაციის მოთხოვნა და დამზღვევის მიერ მიწოდება, არამედ იმის დადგენა, აკმაყოფილებს თუ არა სადაზღვევო ობიექტი კანონმდებლობით დაწესებულ კრიტერიუმებს. მიუხედავად აღნიშნულისა, მხარეებს, ისევე როგორც ნებაყოფლობით, ასევე სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობაში ერთმანეთის მიმართ აკისრიათ "განსაკუთრებული გულწრფელობის"³¹ ვალდებულება.

მზღვეველს აქვს ლეგიტიმური უფლება, დამზღვევისგან მიიღოს პასუხი ყველა იმ კითხვაზე, რომლებიც საჭიროა დასაზღვევი ობიექტის შესახებ არსებითი ინფორმაციის მოსაპოვებლად. ეს იქნება ინფორმაცია ადამიანის ჯანმრთელობის, გენეტიკური წინასწარი განწყობის, ქონების ღირებულების, ნასამართლეობის შესახებ და ა.შ.

დამზღვევი სახელშეკრულებო ურთიერთობაში რომ შევიდეს მზღვეველთან, საკუთარი ნებით აკეთებს არჩევანს, გასცეს თუ არა ინფორმაცია³², რომელიც, ხშირ შემთხვევაში, შესაძლოა, განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემი იყოს.

ამდენად, მზღვეველს როგორც წინასახელშეკრულებო ეტაპზე, ისე ხელშეკრულების მიმდინარეობის პერიოდში მუდმივად შეუძლია, დამზღვევს შეახსენოს დაზღვეული სიკეთის მდგომარეობის შესახებ ინფორმირების ვალდებულება – იქნება ეს ინფორმაცია ადამიანის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, ქონების თუ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ. შედეგად, მზღვეველი ხდება დაზღვეულის შესახებ უმნიშვნელოვანესი ინფორმაციის მფლობელი. მას, სწორედ კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, ეკისრება ვალდებულება, სიფრთხილით მოეკიდოს მიღებულ ინფორმაციას და დაიცვას მისი კონფიდენციალურობა.

მზღვეველის მიერ ინფორმაციის მოთხოვნის ფარგლები არ უნდა იყოს შეუზღუდავი, რათა არ მოხდეს ადამიანთა უფლებებში უხეში ჩარევა. მსგავსი ქმედება თავისთავად არაკეთილსინდისიერი იქნება. ამდენად, სსკ-ის 808-ე მუხლში გამოყენებული სიტყვა "არსებითი" არ უნდა იქნეს ფართოდ განმარტებული და მზღვეველს უნდა ჰქონდეს მხოლოდ იმ ინფორმაციის მოთხოვნის უფლება, რომელიც მნიშვნელოვანია სადაზღვევო რისკის შეფასებისა და უარყოფითი შედეგების პროგნოზირებისათვის.³³

სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულება, მისი თავისებურებიდან გამომდინარე, უფრო მეტ თავისუფლებას ანიჭებს დამზღვევს, ხელშეკრულების დადების დროს არ დაუშვას მზღვეველის გადაჭარბებული წვდომა მის პერსონალურ მონაცემებზე.

სადაზღვევო პერიოდის განმავლობაში, მზღვეველი ვალდებულია, გააფრთხილოს დამზღვევი პრემიის გადაუხდელობის შედეგად დამდგარ სამართლებრივ შედეგთან დაკავშირებით,³⁴ ზარალის შემცირების მიზნით მისცეს მითითებები სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის

³¹ *Rogan P., The Insurance and Reinsurance Law Review, United Kingdom, 2013, 92.*

³² *მოწონელიძე ნ., თანამედროვე ბიომედიცინის როლი სადაზღვევო სამართალში, "სამართლის ჟურნალი", №2, 2013, 122.*

³³ იქვე, 122-123.

³⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-85-81-2013, <prg.supremecourt.ge>.

დროს.³⁵

მზღვეველს დაცვის მატერიალურსამართლებრივი საშუალებების თავისუფლად გამოყენების უფლება ექნება იმ შემთხვევაში, თუ კეთილსინდისიერად შეასრულებს ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულებას (რაც მოიაზრებს დამზღვევის ინფორმირების ვალდებულებას მის მიერ მისაწოდებელი ინფორმაციისა და განსახორციელებელი ქმედებების შესახებ), წინააღმდეგ შემთხვევაში, კონკრეტული სადაზღვევო შემთხვევის ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, მზღვეველის მიერ ამ ნორმებზე აპელირება შესაძლოა არაკეთილსინდისიერ ქმედებად შეფასდეს.

3.1. ნებაყოფლობით და სავალდებულო დაზღვევაში მზღვეველის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების განხორციელების საშუალებების ურთიერთმიმართება

“სხვა კომერციული ხელშეკრულებებისგან განსხვავებით, დაზღვევის ხელშეკრულება ეფუძნება კეთილსინდისიერებას, რომელიც მხარეებს აკისრებს “განსაკუთრებული გულწრფელობის” ვალდებულებას,³⁶ როგორც ფორმითაც არ უნდა ხორციელდებოდეს და რა სახისაც არ უნდა იყოს დაზღვევის ხელშეკრულება.

სადაზღვევო პერიოდის განმავლობაში მზღვეველი ვალდებულია, მაქსიმალურად მოახდინოს დამზღვევის დაუყოვნებლივი ინფორმირება ისეთი გარემოებების შესახებ, რომელიც მნიშვნელოვანია დამზღვევის მიერ საკუთარი უფლებებით შეუფერხებელი სარგებლობისთვის. ეს იქნება ინფორმაცია მზღვეველის მისამართის, სახელისა თუ სამართლებრივი მოწყობის ფორმის შესახებ და ა.შ.³⁷

სსკ-ის 808-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილების თანახმად, ხელშეკრულების დასადავად, მზღვეველმა დამზღვევს უნდა მოსთხოვოს მისთვის ცნობილი ყველა არსებითი ინფორმაციის მიწოდება. ინფორმაცია რომ ჩაითვალოს არსებითად, აღნიშნულის თაობაზე მზღვეველმა დამზღვევს კითხვა უნდა დაუსვას წერილობით, გარკვევით და არაორაზროვნად. ეს განპირობებულია იმით, რომ “კანონმდებელი სადაზღვევო ურთიერთობაში მზღვეველს, როგორც დაზღვევის ხელშეკრულების ძლიერ მხარეს, ანიჭებს აქტიურ როლს, რაც მისთვის გარკვეული უფლებების განსაზღვრით გამოიხატება. შესაბამისად, სადაზღვევო კომპანიამ კანონმდებლის მიერ მისთვის მინიჭებული უფლებები კეთილსინდისიერად უნდა გამოიყენოს და სადაზღვევო ურთიერთობის ფარგლებში არ უნდა შექმნას დამზღვევისათვის უარესი პირობები”.³⁸ ამდენად, მნიშვნელოვანია, რომ დაზღვევის ხელშეკრულების დადებამდე მზღვეველმა დასვას ყველა შეკითხვა, რომლებიც კონკრეტული დაზღვევის ხელშეკრულებასთან კავშირშია, რათა სრულყოფილად მოიპოვოს არსებითი ინფორმაცია. მზღვეველი დამზღვევის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის სა-

³⁵ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 1-2, <www.gccc.ge>, [16.03.16].

³⁶ Rogan P., The Insurance and Reinsurance Law Review, United Kingdom, 2013, 92.

³⁷ Project Group, *Reicher-facillide f., Helmut H.*, Restatement of European Insurance Contract Law, Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), Article 2:702, 2015, 1 November, 23.

³⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლო, სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 2012 წლის 21 ნოემბერი, საქმე №2b/3080-12, <www.library.court.ge>.

ფუძველზე იღებს გადაწყვეტილებას. ისეთი ტიპის კითხვები, რომელთაც კავშირი არ აქვთ არც საფრთხესთან და არც დაზღვევით გათვალისწინებული შემთხვევის დადგომასთან, არ ჩაითვლება არსებითად. არსებითია ის გარემოებები, რომლებსაც შეუძლიათ, გავლენა მოახდინონ მზღვეველის გადაწყვეტილებაზე, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, ან დადოს იგი შეცვლილი შინაარსით.³⁹ კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვა მოეთხოვება მზღვეველს შეკითხვის დასმის დროს. ორაზროვნად ან გაურკვეველად დასმულმა კითხვამ შეიძლება შეცდომაში შეიყვანოს დამზღვევი და გასცეს არასწორი პასუხი, რაც მოგვიანებით შესაძლოა, გახდეს მზღვეველის მხრიდან არაკეთილსინდისიერი ქმედების საფუძველი.

მზღვეველის მიერ დამზღვევის ინფორმირება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ წინასახელშეკრულებო ეტაპზე, არამედ ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდშიც. მზღვეველი ვალდებულია, დამზღვევის მიერ პრემიის გადაუხდელობის შემთხვევაში, დროულად შეატყობინოს დამზღვევს არსებითი ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ პრემიის გადაუხდელობას შედეგად შეიძლება მოჰყვეს ხელშეკრულების მოშლა მზღვეველის მიერ განსაზღვრული ვადის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ "817-ე-818-ე მუხლები არ არის მავალდებულებელი, მაგრამ კეთილსინდისიერების პრინციპი ავალდებულებს მზღვეველს, მართლზომიერად გამოიყენოს მისთვის მინიჭებული უფლება და სადაზღვევო პრემიის გადაუხდელობის შემთხვევაში გააფრთხილოს დამზღვევი ხელშეკრულების მოშლის თაობაზე, არ დაელოდოს ხელშეკრულების ვადის გასვლას და შემდეგ მოითხოვოს სადაზღვევო შესატანის ანაზღაურება."⁴⁰

მზღვეველს შეუძლია, სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემდეგ მოსთხოვოს დამზღვევს ყოველგვარი ცნობა, რომელიც აუცილებელია სადაზღვევო შემთხვევის ან მოვალეობის მოცულობის დასადგენად.

ამდენად, მზღვეველს აქვს დამზღვევისთვის ინფორმაციის მიწოდების, ასევე დამზღვევისგან ინფორმაციის მოთხოვნის უფლება და მისი გაფრთხილების ვალდებულება, თუ რა შედეგი მოჰყვება დამზღვევის მხრიდან კეთილსინდისიერების პრინციპის დაუცველობას.

ქონების დაზღვევის ხელშეკრულებაში კეთილსინდისიერების პრინციპის რეალიზაციისათვის უმნიშვნელოვანესია, გათვალისწინებულ იქნეს ანაზღაურების პრინციპის ორი ფუნდამენტური მიზანი: "პირველი – მოახდინოს პრევენცია იმისა, რომ დაზღვეულმა არ მიიღოს სარგებელი ზიანისგან. მაგალითად, თუ სახლი დაზღვეული იყო 200000 დოლარად და დადგა ნაწილობრივი დანაკარგი 50000 დოლარის ოდენობით, ანაზღაურების პრინციპის დარღვევა იქნება, თუ მას გადაუხდიან 200000 დოლარს. მან არ უნდა ნახოს სარგებელი დაზღვევიდან. მეორე მიზანია, შეამციროს მორალური საფრთხე, თუ არაკეთილსინდისიერი დამზღვევი მიიღებს სარგებელს დანაკარგიდან (სადაზღვევო შემთხვევის შედეგად დამდგარი ზარალიდან); მათ შეიძლება წინასწარი განზრახვით გამოიწვიონ ზიანი, რომ მიიღონ ანაზღაურება. თუ ანაზღაურება არ აღემატება ფაქტობრივ ზიანს, მაშინ არაკეთილსინდისიერად მოქცევის ცდუნებაც შემცირდება".⁴¹

³⁹ Emmett J., Vaughan T., Fundamentals of Risk and Insurance, 10th ed., 2007, 176.

⁴⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-85-81-2013, <prg.supremecourt.ge>.

⁴¹ Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 175.

“მორალური საფრთხე ეხება ადამიანის ქცევას. (ფრანგულად „les moeurs“ ნიშნავს საზოგადოებაში დამკვიდრებულ წეს-ჩვეულებებს) ეკონომიკაში მორალური საფრთხის თეორია ემყარება რისკის თავიდან აცილებას, რომელიც შეიძლება გამოწვეული იყოს საბაზრო წესების დარღვევის შედეგად გაფორმებული ხელშეკრულებით.”⁴²

ზოგადად ქონების, განსაკუთრებით კი უძრავი ქონების, დაზღვევის მიმართ ინტერესმა მკვეთრად იმატა სტიქიურ უბედურებათა ზრდასთან ერთად.⁴³ სიღარიბის წინააღმდეგ ბრძოლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს და ეფექტიან საშუალებად მიჩნეულ იქნა აგროდაზღვევის გამოყენება.⁴⁴

მიუხედავად იმისა, რომ დამზღვევეს ქონება დაზღვეული აქვს, იგი ვალდებულია, მაქსიმალურად გაუფრთხილდეს დაზღვეულ ქონებას. მზღვეველსა და დამზღვევეს შორის ურთიერთთანამშრომლობის ვალდებულება დაზღვეულ ქონებაზე ზრუნვასთან დაკავშირებით, საკანონმდებლო დონეზეა მოწესრიგებული. დამზღვევის ინტერესი, ძირითადად, დაზღვეული საგნის უვნებლად შენარჩუნების სურვილით უნდა ვლინდებოდეს.⁴⁵

მზღვეველი უფლებამოსილია, მითითებები მისცეს დამზღვევეს, რათა სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის დროს, შეძლებისდაგვარად, მოხდეს ზიანის თავიდან აცილება ან შემცირება.

“სავალდებულო ხანძარსაწინააღმდეგო დაზღვევის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, სადაზღვევო შემთხვევა იყო დაზღვეული ქონებისათვის ხანძრის, მისი ჩაქრობის მიზნით გატარებული ღონისძიებების შედეგად მიყენებული ზიანი.⁴⁶ ამდენად, მზღვეველის მითითების შესაბამისად, დამზღვევის მიერ ხანძრის ჩასაქრობად გატარებული ღონისძიებების შედეგად დამდგარი ზიანი ექვემდებარებოდა მზღვეველის მიერ ანაზღაურებას.

ამდენად, ზიანის შემცირების მიზნით, მზღვეველის მიერ გაცემული მითითებები უნდა შესრულდეს, თუ მათი შესრულების ძალა დამზღვევეს ობიექტურად შესწევს.

სსკ-ის 839-ე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის ხელშეკრულებით, მზღვეველი მოვალეა, გაათავისუფლოს დამზღვევი იმ ვალდებულებისაგან, რომელიც მას ეკისრება მესამე პირის წინაშე დაზღვევის პერიოდში წარმოშობილი პასუხისმგებლობის გამო.

სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევას ქონებრივი ზიანისგან, ძირითადად, მესამე პირთა – დაზარალებულთა დაცვის ფუნქცია აქვს.

თავის მხრივ, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის ორი საფუძველი შეიძლება არ-

⁴² Zweifel P., Roland E., Insurance Economics, Berlin, Heidelberg, 2012, 268.

⁴³ Cummins J.D., Mahul O., Catastrophe Risk Financing in Developing Countries, The World Bank, Washington, 2009, 0-3.

⁴⁴ Gurenko E., Mahul O., Enabling Productive but Asset-poor Farmers to Succeed, A Risk Financing Framework, The World Bank, Washington, 2004, 1.

⁴⁵ სსკ-ის კომენტარი, 830-ე მუხლი, 2016, 1-2, <www.gccc.ge>, [16.03.16].

⁴⁶ საქართველოს კანონი `სავალდებულო ხანძარსაწინააღმდეგო დაზღვევის შესახებ“, სსმ, 3 (10), 19/02/1999, (ძალადაკარგულად გამოცხადდა 18.07.2005).

სებობდეს – სახელშეკრულებო და დელიქტური. არამართლზომიერი ქმედების შედეგი სხვადასხვაგვარი შეიძლება აღმოჩნდეს დაზღვევის ხელშეკრულების ფორმის მიხედვით. ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულებაში დამზღვევის არაკეთილსინდისიერი ქმედება მზღვეველის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველი შეიძლება გახდეს. კერძოდ, სსკ-ის 842-ე მუხლის თანახმად, მზღვეველი თავისუფლდება პასუხისმგებლობისაგან, თუ დამზღვევმა შეგნებულად გამოიწვია იმ გარემოების წარმოშობა, რისთვისაც მას ეკისრება პასუხისმგებლობა მესამე პირის წინაშე. სსკ-ის 843-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში თუ მზღვეველი მთლიანად ან ნაწილობრივ თავისუფალია დამზღვევის წინაშე მოვალეობისაგან, მისი პასუხისმგებლობა მესამე პირის წინაშე ძალაშია სავალდებულო დაზღვევის შესახებ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ამდენად, სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში მესამე პირის დაცვის ინტერესი უპირატესია და ხორციელდება დაზღვეული პირის არაკეთილსინდისიერი ქმედების მიუხედავად.

“ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ” საქართველოს კანონთან⁴⁷ დაკავშირებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულება “საყოველთაოობის პრინციპს ემყარება და მოიცავს ავტომოტოტრანსპორტის ყველა მფლობელს. იგი, ნებაყოფლობითი დაზღვევისაგან განსხვავებით, ხელს უწყობს სტაბილური და მოწესრიგებული სამოქალაქო ურთიერთობის ჩამოყალიბებას.”⁴⁸ ამ გადაწყვეტილებით, ფაქტობრივად, წარმოჩნდა სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების გავლენის მნიშვნელობა და დანიშნულება სამოქალაქო ურთიერთობაზე.

ევროკავშირის ქვეყნებში ფართოდ გამოიყენება პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა. მაგ., ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა, სამშენებლო დაზღვევა, ასევე პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევა, დაზღვევა ბებიაქალისთვის. წევრი ქვეყნების მოქალაქეები, სხვადასხვა პროფესიის წარმომადგენლები სხვა სახელმწიფოში მოხვედრისას, ძირითადად, ადგილობრივ სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებებს აფორმებენ სადაზღვევო მომსახურების მიღების მიზნით.⁴⁹

სსკ-ის 840-ე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის ხელშეკრულებაში მზღვეველს ინფორმაციის მიწოდების მოთხოვნის უფლება აქვს არა მხოლოდ დამზღვევის, არამედ იმ პირის მიმართაც, რომელსაც მიადგა ზიანი, თუ დაზარალებული პირი მას წარუდგენს მოთხოვნას. მზღვეველი, მისი საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, არ შეიძლება განხილულ იქნეს, უბრალოდ, მეწარმე სუბიექტად და მხოლოდ სამეწარმეო მიზნებზე ორიენტირებულ პირად. მას, სხვა მეწარმე სუბიექტებისგან განსხვავებით, ევალება, გამოიჩინოს დაზღვეულის ინტერესების მიმართ განსაკუთრებული გულისხმიერება და სამეწარმეო მიზნებზე წინ დააყენოს დამზღვევის ინტერესი და სადაზღვევო ანაზღაურების მიღების კეთილსინდი-

⁴⁷ “ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ” საქართველოს კანონი, პარლამენტის უწყებანი, 33, 31/07/1997.

⁴⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგია, გადაწყვეტილება №1/2/106, თბილისი, 2001 წლის 31 ოქტომბერი, <<http://www.constcourt.ge>>.

⁴⁹ European Commission – Directorate – General for Justice, Final Report of the Commission Expert Group on European Insurance Contract Law, European Union, 2014, 29.

სიერი მოლოდინი. მაგ.: თუ მზღვეველის ეკონომიკური მდგომარეობა იმდენად გაუარესდა, რომ სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემთხვევაში არსებობს რისკი, ვერ გასცეს სადაზღვევო ანაზღაურება, "საკამათოა საკითხი იმის შესახებ, რამდენად ეკისრება მზღვეველს დამზღვევისათვის მსგავსი ტიპის ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება. ბიზნესის ინტერესების გათვალისწინებით, გაუმართლებელია, კომპანიას მსგავსი ვალდებულება დაეკისროს. თუმცა, ცალკეულ შემთხვევაში, შესაძლებელია, მოსამართლემ მზღვეველს ეს ვალდებულება კეთილსინდისიერების პრინციპის განმარტების საფუძველზე დააკისროს".⁵⁰

მესამე პირის სასარგებლოდ სიცოცხლის დაზღვევისას მზღვეველმა უნდა მოითხოვოს დაზღვეული პირის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა. ამ შემთხვევაში, დაზღვეულის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა ერთგვარი ნებართვაა იმის თაობაზე, რომ კონკრეტული დამზღვევის მიერ დაზღვეულ იქნეს პირი. ასეთი თანხმობის არარსებობის შემთხვევაში არაკეთილსინდისიერი ქმედების რისკი ძალიან გაიზრდებოდა. აშშ-ში მოქმედი დოქტრინის თანახმად, წარმოდგენილია ორი სხვადასხვა შემთხვევა:⁵¹ ა) როდესაც დამზღვევი აზღვევს საკუთარ სიცოცხლეს და მოსარგებლედ მესამე პირს უთითებს; ბ) დამზღვევი აზღვევს სხვა პირის სიცოცხლეს და თავად იხდის სადაზღვევო პრემიას.

პირველ შემთხვევაში, დამზღვევისა და მოსარგებლის მიერ არაკეთილსინდისიერი ქმედების (დამზღვევის სიცოცხლის მოსპობის განზრახვა) რისკი მინიმალურია. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ დამზღვევმა საკუთარი სიცოცხლის მოსპობის ხარჯზე დაგეგმოს მესამე პირების "გამდიდრება"; ასევე, ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მოსარგებლედ დამზღვევის მიერ დასახელებული პირი მისი პოტენციური "მკვლელი" აღმოჩნდეს. თუმცა ასეთი საფრთხის არსებობა გამორიცხული არ არის.

მეორე შემთხვევაში დაზღვეულის სიცოცხლის მოსპობის საფრთხე დიდია. შესაბამისად, მტკიცე ოჯახურ ან ეკონომიკურ კავშირში გამოხატული სადაზღვევო ინტერესის არსებობა ძალიან მნიშვნელოვანია.⁵² ამდენად, სადაზღვევო ინტერესის არსებობა აუცილებელია მორალური რისკის შესამცირებლად, რაც კეთილსინდისიერი ქცევის საფუძველია.⁵³

კეთილსინდისიერი ქმედება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სიცოცხლის დაზღვევის დროს, რადგან ამ შემთხვევაში არაკეთილსინდისიერი ქმედებისგან დასაცავი ობიექტი ადამიანის სიცოცხლეა.

სადაზღვევო ინტერესის საფუძველი სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს. მაგალითად, "ახლო ოჯახური კავშირი ან ქორწინება პირის სიცოცხლის დაზღვევის დამაკმაყოფილებელი გარემოებაა. ქმარს შეუძლია, შეიძინოს ცოლის სიცოცხლის დაზღვევის პოლისი და თვითონ მიეთითოს ბენეფიციარად; ასევე პირიქით, ცოლი შეიძლება მიეთითოს ქმრის სადაზღვევო პოლისში ბენეფიციარად; ბებიამ და ბაბუამ შეიძლება დააზღვიოს შვილიშვილის სიცოცხლე; განქორწინებულ მეუღლეებს არ აქვთ ერთმანეთის მიმართ სადაზღვევო ინტერესი. მაგ.: ბიძაშვილებს არ შეუძლიათ ერთმანეთის სიცოცხლის დაზღვევა თუ არ წარმოადგენენ ფინანსური ურთიერთობის და-

⁵⁰ სსკ-ის კომენტარი, 819-ე მუხლი, 2016, 1, <www.gccc.ge>, [15.03.16]

⁵¹ *ირემაშვილი ქ.*, სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა და მის მიმართ გამოთქმული კრიტიკის ანალიზი, 'სამართლის ჟურნალი', №2, 2013, 60.

⁵² *იქვე.*

⁵³ *Rejda G.E.*, Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 178.

მადასტურებელ საბუთს. სიცოცხლის დაზღვევის დროს აუცილებელი არაა, სახეზე იყოს სის-
ხლით ნათესაობა ან ქორწინება. ერთი პირი შეიძლება ფინანსურად ისე იყოს მეორესთან დაკავ-
შირებული, რომ ჰქონდეს პირის სიცოცხლის დაზღვევის ინტერესი”.⁵⁴

სავალდებულო დაზღვევის ფორმით დადებულ სიცოცხლის დაზღვევის ხელშეკრულებაში
პოტენციური დაზღვეულის თანხმობაზე არაა დამოკიდებული, დაიდება თუ არა მისი სიცოცხ-
ლის დაზღვევის ხელშეკრულება. შესაბამისად, მისი თანხმობის მოთხოვნის ვალდებულება არც
მზღვეველს აკისრია. კანონი პირდაპირ განსაზღვრავს, რომ მისი სიცოცხლის დაზღვევა უნდა
მოხდეს სავალდებულოდ, ვინ უნდა იყოს დამზღვევი და ვინ უნდა მიიღოს სადაზღვევო თანხა
(სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემდეგ). მაგალითად, “პარლამენტის წევრის სიცოცხლისა
და ჯანმრთელობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის
თანახმად, სადაზღვევო რისკს განეკუთვნება პარლამენტის წევრის გარდაცვალება, რომლის შემ-
თხვევაშიც სადაზღვევო ანაზღაურებას იღებს პარლამენტის წევრის კანონიერი მემკვიდრე.⁵⁵

ყოველი კანონი სავალდებულო დაზღვევის შესახებ ემსახურება საზოგადოებრივი ინტერე-
სების დაცვას. მაგალითად, სოციალური დაზღვევა ე.წ. “SHI” მსოფლიოში ფართოდ გავრცელებ-
ულია. მას საფუძველი გერმანიაში საუკუნეზე მეტი ხნის წინ, 1883 წელს ჩაეყარა. მისი მიზანი
იყო საზოგადოების დაცვა დაავადებებისგან, რომელთა მკურნალობის ხარჯების დაფარვის სა-
შუალება თვით მოსახლეობას არ ჰქონდა, ან, უკეთეს შემთხვევაში, ოჯახის გაკოტრების ხარჯზე
ახერხებდა მკურნალობას.⁵⁶

ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები დაცული და აღიარებულია საქარ-
თველოს კონსტიტუციით. თუმცა გარკვეული გარემოებები კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ქვეყნის
უზენაესი კანონით – საქართველოს კონსტიტუციით და სხვა კანონებით გათვალისწინებული
სიკეთის დაცულობას. კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილის
თანახმად, ყველას აქვს უფლება, ისარგებლოს ჯანმრთელობის დაზღვევით, როგორც ხელმისაწ-
ვდომი სამედიცინო დახმარების საშუალებით. თუმცა იმისათვის, რომ გაფორმდეს ჯანმრთელო-
ბის დაზღვევის ხელშეკრულება, წინასახელშეკრულებო ეტაპზე უნდა დაკმაყოფილდეს
მზღვეველის მოთხოვნა და განხორციელდეს მისი ინფორმირება პირის ჯანმრთელობის მდგომა-
რეობის შესახებ. ეს ინფორმაცია, “პერსონალურ მონაცემთა შესახებ” საქართველოს კანონის მე-2
მუხლის “ბ” პუნქტის შესაბამისად, განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემია. ამ-
დენად, “ანიჭებს რა მზღვეველს უფლებას, მოიპოვოს პირის ჯანმრთელობის შესახებ პერსონა-
ლური ინფორმაცია და ადგენს რა დაზღვეულის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულე-
ბას, კანონმდებელი ზღუდავს ზოგად პიროვნულ უფლებას. წინასახელშეკრულებო ვალდებუ-
ლების შემთხვევაში, საქმე ეხება ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ინფორმაციას, რომელიც
დაზღვეულის მხრიდან თავისთავად და სრულიად სამართლიანადაც მისი ინტიმური სფეროს
შემადგენელ ნაწილად განიხილება. ასეთ ვითარებაში, დაზღვეული იძულებულია, გააკეთოს არ-
ჩევანი ორ სიკეთეს შორის – შევიდეს სადაზღვევო ურთიერთობებში და მზღვეველს მიაწოდოს

⁵⁴ *Rejda G.E.*, Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 17.

⁵⁵ “პარლამენტის წევრის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ”
საქართველოს კანონი, სსმ, 30(37), 13/07/1999.

⁵⁶ *William Hsiao C., Paul Shaw R.*, Social Health Insurance for Developing Nations, Washinton, 2007, 11-14.

პერსონალური ინფორმაცია, ან უარი თქვას პერსონალური ინფორმაციის გაცემაზე და, შესაბამისად, სადაზღვევო ურთიერთობებზე, რის შედეგადაც იგი დაკარგავს კონსტიტუციით მისთვის მინიჭებულ უფლებას”.⁵⁷

უბედური შემთხვევის დაზღვევის ხელშეკრულებაში სადაზღვევო თანხის ანაზღაურება შეიძლება დამოკიდებული იყოს ჯანმრთელობისთვის ვნების განზრახ მიყენებაზე. სსკ-ის 855-ე მუხლის თანახმად, თუ მზღველის მოვალეობა დამოკიდებულია ჯანმრთელობისათვის ზიანის (ვნების) განზრახ მიყენებაზე, მაშინ განზრახვის არარსებობა ივარაუდება მანამდე, სანამ არ დამტკიცდება საწინააღმდეგო. ამდენად, მსგავს შემთხვევებში, მზღვევლს შეუძლია, მოითხოვოს სრულფასოვანი ინფორმაციის წარდგენა სადაზღვევო შემთხვევის გამომწვევი გარემოებების თაობაზე. თუ უბედური დაზღვევის ხელშეკრულება დადებულია მესამე პირის სასარგებლოდ, მაშინ მასზე ვრცელდება სიცოცხლის დაზღვევის მარეგულირებელი ნორმები.

3.2. მზღვევლის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების დარღვევის სამართლებრივი შედეგების ურთიერთმიმართება დაზღვევის ფორმების მიხედვით

თუ მზღვეველი წინასახელშეკრულებო ეტაპზე სათანადო ფორმით არ მოითხოვს დამზღვევისგან არსებითი ინფორმაციის მიწოდებას, მაშინ სადაზღვევო ზიანის ანაზღაურებისას ვერ ეტყვის უარს დამზღვევს ზიანის ანაზღაურებაზე, არსებითი ინფორმაციის მიუწოდებლობის ან შეტყობინებისგან თავის არიდების გამო. ასევე დაუშვებელია ხელშეკრულების შეწყვეტა იმ გარემოებათა შეუტყობინებლობის საფუძველით, რომელთა თაობაზეც მზღვეველი ინფორმაციას თავიდანვე ფლობდა, ან დამზღვევს არ მიუძღვის ბრალი მათ შეუტყობინებლობაში. მზღვეველს ინფორმაციის შეუტყობინებლობის გამო ზიანის ანაზღაურებაზე უარის თქმის უფლება შეიძლება ჰქონდეს იმ ხარისხით, რა ხარისხითაც მან დამზღვევისგან მოითხოვა ინფორმაცია და, მიუხედავად ამისა, დამზღვევმა არ მიაწოდა, ან თავი აარიდა არსებითი ინფორმაციის მიწოდებას, ან მიაწოდა ცრუ ინფორმაცია. მზღვეველს სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემდეგ არ აქვს უფლება, უარი უთხრას დამზღვევს ზიანის ანაზღაურებაზე, თუ იმ გარემოებას, რომლის შესახებაც დაირღვა შეტყობინების მოვალეობა, გავლენა არ მოუხდენია სადაზღვევო შემთხვევის დადგომაზე.

სადაზღვევო ინტერესის არსებობა დაზღვევის ხელშეკრულების დასადავად აუცილებელი წინაპირობაა. “სადაზღვევო ინტერესის გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემების განხილვისას გასათვალისწინებელია მზღვეველის კეთილსინდისიერების საკითხი. შესაძლებელია, მზღვეველმა ხელშეკრულების დადების ეტაპზე იცოდეს სადაზღვევო ინტერესის არარსებობის შესახებ და/ან არასათანადოდ გააფრთხილოს დამზღვევი მისი მნიშვნელობის შესახებ, ხოლო სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის ეტაპზე კი უარი უთხრას ზიანის ანაზღაურებაზე სადაზღვევო ინტერესის არარსებობის გამო. სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა არ უნდა იქცეს მზღვეველის ხელში უკანონო მოგების მიღების იარაღად. დოქტრინის ასეთი გამოყენება საფუძველშივე ეწინა-

⁵⁷ *მოწონელიძე ნ.*, თანამედროვე ბიომედიცინის როლი სადაზღვევო სამართალში, სამართლის ჟურნალი, №2, 2013, 122.

აღმდეგება მის იდეას საჯარო წესრიგისა და კეთილსინდისიერი სახელშეკრულებო ურთიერთობების დაცვის შესახებ”.⁵⁸

თუ მზღვეველი დამზღვევის მიერ სადაზღვევო პრემიის გადაუხდელობის შემთხვევაში არ გააფრთხილებს მას და არ განუსაზღვრავს ვადას პრემიის გადასახდელად, ვერ ისარგებლებს ხელშეკრულების მოშლის უფლებით.⁵⁹

ამ შემთხვევაში საუბარი არაა ერთჯერად ან პირველად სადაზღვევო პრემიაზე, რადგან, თუ დამზღვევმა არ გადაიხადა პირველი ან ერთჯერადი სადაზღვევო პრემია, მიუხედავად იმისა, რომ ხელშეკრულება შეიძლება ორივე მხარის მიერ იყოს ხელმოწერილი, მზღვეველს ვალდებულებები არ წარმოეშობა.⁶⁰

სავალდებულო დაზღვევის შემთხვევაში, თუ დამზღვევი არ გადაიხდის სადაზღვევო პრემიას, მაშინ მზღვეველი ხელშეკრულების მოშლის უფლებით ვერ ისარგებლებს. შესატანების მოთხოვნა უნდა განხორციელდეს სასამართლოს წესით. პრემიის გადაუხდელობა არ გაათავისუფლებს მზღვეველს დამდგარი ზიანის ანაზღაურებისგან.

მართალია, კანონმდებლობა არ საუბრობს შედეგებზე, რომლებიც შეიძლება მოჰყვეს ქონების დაზღვევის ხელშეკრულებაში მზღვეველის მითითებების შეუსრულებლობას ზიანის შემცირების ან თავიდან აცილების მიზნით, მაგრამ თუ დამზღვევისთვის მზღვეველის მიერ მიცემული მითითებები არ შესრულდა და დამდგარ შედეგსა და მითითებების შეუსრულებლობას შორის არსებობს მიზეზობრივი კავშირი, მზღვეველს წარმოეშობა უფლება, დამზღვევს უარი უთხრას ზიანის ანაზღაურებაზე.⁶¹ შესაბამისად, თუ მზღვეველი არ მისცემს დამზღვევს მითითებას ზარალის შემცირების მიზნით, მაშინ ზიანის ანაზღაურების ეტაპზე ამ საკითხთან დაკავშირებით, ვერ წაუყენებს პრეტენზიას და ვერ ეტყვის უარს ზიანის ანაზღაურებაზე.

თუ მესამე პირის სიცოცხლის დაზღვევისას, მზღვეველის გაფრთხილების მიუხედავად, დამზღვევმა არ შეასრულა ცნობების შეტყობინების ვალდებულება, მაშინ მზღვეველს შეუძლია, უარი უთხრას დამზღვევს ხელშეკრულების დადებაზე. მიზანშეწონილი იქნებოდა, კანონმდებელს ცალსახად გაეთვალისწინებინა მზღვეველის ვალდებულება დამზღვევის მიმართ, რომ მისთვის მოეთხოვა მესამე პირის თანხმობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, უარი ეთქვა ხელშეკრულების გაფორმებაზე. სსკ-ის 845-ე მუხლი კი საუბრობს იმ შემთხვევაზე, როდესაც დამზღვევი არ ასრულებს ცნობების შეტყობინების ვალდებულებას, მაგრამ ხელშეკრულება მაინც იდება.

თუ მზღვეველი, როგორც ნებაყოფლობით, ასევე სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობებში, სათანადო ხარისხით და შესაბამისი ფორმით არ მოახდენს დამზღვევის ინფორმირებას ხელშეკრულების პირობების, დამზღვევის მიერ მისაწოდებელი ინფორმაციის, განსახორციელებელი ქმედებების შესახებ, ეს მიჩნეული იქნება მზღვეველის მხრიდან არაკეთილსინდისიერ ქმედებად და მას არ ექნება უფლება, დამზღვევის მიერ ზემოხსენებულ ქმედებათა განუხორციელებლობის გამო, კეთილსინდისიერ დამზღვევს უარი უთხრას წინასახელშეკრულებო ეტაპზე

⁵⁸ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 18, <www.gccc.ge>, [14.03.16] შემდგომი მითითებით: Jerry/Richmond, Understanding Insurance Law, 2007, 311.

⁵⁹ saqarTvelos უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმე №ას-85-81-2013, <prg.supremecourt.ge>.

⁶⁰ *Hodgin R.*, Text and Materials, Second Edition, Great Britain, 2002, 121-122.

⁶¹ სსკ-ის კომენტარი, 830-ე მუხლი, 2016, 1-2, <www.gccc.ge>, [16.03.16].

ხელშეკრულების გაფორმებაზე სადაზღვევო პერიოდის მიმდინარეობისას და სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემდეგ ზიანის ანაზღაურებაზე, ან ისარგებლოს ხელშეკრულების მოშლის უფლებით.

სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობებში "სახელმწიფო სადაზღვევო კანონმდებლობის ნორმების მეშვეობით გამოხატავს თავის ნებას, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს სადაზღვევო საქმიანობა და ამ სამართლის ნორმებით განსაზღვრავს სამართალურთიერთობის სუბიექტის ქცევას. დაზღვევის სამართლის ნორმების შესრულების უზრუნველყოფით სახელმწიფო იცავს ამ ნორმებით რეგულირებულ სადაზღვევო ურთიერთობებს".⁶² ამდენად, სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში დამზღვევი მხოლოდ მზღვეველის კეთილსინდისიერებაზე არ არის დამოკიდებული. თუ მზღვეველმა სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების გაფორმების დროს გამოიჩინა არაკეთილსინდისიერება და დამზღვევის ინფორმირება ორაზროვანი, შენიღბული ჩანაწერის საფუძველზე მოახდინა იმგვარად, რომ დამზღვევი ვერ მიხვდა, ხელშეკრულების გაფორმებით მისი მდგომარეობა, კანონმდებლობით გათვალისწინებულთან შედარებით, როგორ გაუარესდებოდა, ასეთ შემთხვევაში დამზღვევს იცავს სახელმწიფო. "დაზღვევის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, თუ დამზღვევმა არ დადო დაზღვევის ხელშეკრულება, ან დადო ისეთი პირობით, რომელიც აუარესებს დაზღვეულის მდგომარეობას კანონმდებლობით გათვალისწინებულ პირობებთან შედარებით, დამზღვევი სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისას ვალდებულია, დაზღვეულს აუნაზღაუროს ზიანი იმ ოდენობით, რომელსაც დაზღვეული მიიღებდა ამ დაზღვევის არსებობის შემთხვევაში. დამზღვევს უფლება აქვს, სასამართლო წესით მოსთხოვოს მზღვეველს დაზღვევის განხორციელება.

4. დამზღვევის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების რეალიზაციის თავისებურებანი დაზღვევის ფორმების მიხედვით

დამზღვევი, რომელსაც სურს, მზღვეველთან დადოს დაზღვევის ხელშეკრულება, ვალდებულია, მოახდინოს მზღვეველის ინფორმირება. ბუნებრივია, მზღვეველი დამზღვევისგან განსხვავებით, ვერ იქნება დასაზღვევი ობიექტის შესახებ ინფორმაციის მატარებელი სათანადო დოზით. დამზღვევის ამ ინფორმაციულ უპირატესობას⁶³ იურიდიულ ლიტერატურაში "ინფორმაციული ასიმეტრია"⁶⁴ ეწოდება. დამზღვევი ვალდებულია, დაზღვევის ხელშეკრულების გაფორმებამდე (წინა სახელშეკრულებო ურთიერთობებში) და მისი მოქმედების ყველა ეტაპზე მიაწოდოს ინფორმაცია მზღვეველს. ამ ვალდებულების შესრულება პირდაპირ კავშირშია სამართლებრივ უფლებათა რეალიზაციასთან.

სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში კი დამზღვევისა და მზღვეველის თანმხვედრი სურვილი ხელშეკრულების გაფორმების თაობაზე არ არის ხელშეკრულების გაფორმების სა-

⁶² ქეცბაია ე., დაზღვევის სამართალურთიერთობის სუბიექტები და ობიექტები, ჟურნ. "მართლმსაჯულება და კანონი", №4(43)კ14, 2014, 86.

⁶³ სსკ-ის კომენტარი, 808-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

⁶⁴ Loshin J., Insurance Law's Hapless Busybody: A Case Against the Insurable Interest Requirement, The Yale Law Journal, 2007, 294.

ფუძველი. პირიქით, დამზღვევი, მისი სურვილის მიუხედავად, ვალდებულია, შევიდეს მზღვეველთან სადაზღვევო ურთიერთობაში სპეციალური კანონით გათვალისწინებული ნორმების შესაბამისად. ხოლო კანონით გათვალისწინებულ ვალდებულებათა შეუსრულებლობას შესაბამისი სანქციები მოჰყვება.

“დაზღვევის ხელშეკრულების განმარტებისას მნიშვნელოვანია დამზღვევის სამართლებრივი სტატუსის გათვალისწინება. ამ თვალსაზრისით, სადაზღვევო პრაქტიკაში ერთმანეთისგან იმიჯნება კომერციული დაზღვევისა (*Commercial Insurance*) და მომხმარებელთან დადებული კონტრაქტები (*Adhesion Contract*). განსხვავებული სამართლებრივი ბუნების გათვალისწინებით, ისინი სხვადასხვა ტიპის სამართლებრივი მოწესრიგების საგნებია. არაგონივრულია, მოსამართლემ ერთგვაროვანი მიდგომა გამოიყენოს ორ განსხვავებულ შემთხვევაში, როდესაც: ერთი მხრივ, დამზღვევია მეწარმე და, მეორე მხრივ, „გამოუცდელი“ მომხმარებელი. პირველ შემთხვევაში მხარეებს შორის მოლაპარაკების გზით მიიღწევა ხელშეკრულების პირობების დეტალური განსაზღვრა. არამეწარმე დამზღვევისთვის კი უმთავრესად გამოიყენება სტანდარტული ხელშეკრულებები, რომელთა შინაარსის ზუსტი აღქმაც მომხმარებლისთვის ხშირად პრობლემურია. ამიტომაც არამიზანშეწონილი იქნება არამეწარმე დამზღვევის მიჩნევა ინფორმირებულ და საკუთარი ინტერესის დაცვის უნარის მქონე კონტრაქტად. კონტრაქტების ასეთი არათანაბარი მდგომარეობა ცალკეულ შემთხვევაში გავლენას ახდენს მტკიცების ტვირთის, მიზეზობრივი კავშირისა და სხვა მნიშვნელოვანი გარემოების განსაზღვრაზე“.⁶⁵

4.1. ნებაყოფლობით და სავალდებულო დაზღვევაში დამზღვევის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების განხორციელების საშუალებების ურთიერთმიმართება

“ყველას, ვისაც სურვილი აქვს, დადოს დაზღვევის ხელშეკრულება, ვალდებულია, მზღვეველს წინასწარ აცნობოს იმ გარემოების შესახებ, რომელიც დასაზღვევ რისკს უკავშირდება.

ზემოაღნიშნულ ვალდებულებებს იურისპრუდენციაში წინასახელშეკრულებო ვალდებულებები ეწოდება და მათ განსაკუთრებული ყურადღება სწორედ სადაზღვევო სამართალში ეთმობა. წინასახელშეკრულებო ვალდებულებები არის ხელშეკრულების მხარის მიმართ ხელშეკრულებით განსაზღვრული ან კანონით დადგენილი წესები, რომლებიც სუბიექტური უფლების, ე.ი. ნამდვილი უფლების, წარმოშობის წინაპირობას ქმნის. ნამდვილ უფლებებში კი იგულისხმება სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისას დაზღვეულის მიერ სადაზღვევო ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება“.⁶⁶

“დაზღვევა ეფუძნება მხარეთა ურთიერთნდობასა და კეთილსინდისიერებას. სწორედ ამიტომ, რომ საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობით, დამზღვევი ვალდებულია, ნებაყოფლობით შეატყობინოს მზღვეველს ყველა იმ არსებითი გარემოების შესახებ, რომლებმაც შეიძლება, გავლენა მოახდინონ მათ შორის დადებული დაზღვევის ხელშეკრულების პირობებზე. ხშირად დამზღვევის

⁶⁵ სსკ-ის კომენტარი, 799-ე მუხლი, 2016, 13, <www.gccc.ge>, [14.03.16], შემდგომი მითითებით: *Squires, Recent Development: Autopsy of a Plain English Insurance Contract: Can Plain English Survive Proximate Cause?* 1984, 6.

⁶⁶ *მოწონელიძე ნ.*, თანამედროვე ბიომედიცინის როლი სადაზღვევო სამართალში, `სამართლის ჟურნალი“, №2, 2013, 120.

მიერ მიწოდებული ინფორმაცია განსაზღვრავს დაზღვევის ხელშეკრულების ძირითად პირობებს და ასეთი ხელშეკრულების დადების ბედსაც⁶⁷. ინფორმაცია შეიძლება მიეწოდოს არა მხოლოდ კონტრაქტის პირობის შესახებ, არამედ მესამე პირობეც, რომელიც არ არის ამ სახელშეკრულებო ურთიერთობის თანაზიარი, თანამონაწილე, მაგრამ არის მოსარგებლე (მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება).⁶⁸

სსკ-ის 808-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დამზღვევმა ხელშეკრულების დადებისას მზღვეველს უნდა შეატყობინოს მისთვის ცნობილი ყველა გარემოება, რომლებსაც არსებითი მნიშვნელობა აქვს საფრთხის ან დაზღვევით გათვალისწინებული შემთხვევის დადგომისათვის. „ინფორმაციის წარდგენა ხდება მაშინ, როდესაც აპლიკანტი აკეთებს სადაზღვევო განაცხადს. მაგალითად, თუ თქვენ იყენებთ სიცოცხლის დაზღვევას, შეიძლება, გკითხონ ასაკის, წონის, სიმადლის, პროფესიის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ, შესაძლოა, გამოგკითხონ ოჯახის ისტორია და დასვან სხვა შესაბამისი კითხვები.⁶⁹

კეთილსინდისიერების პრინციპის საწინააღმდეგოდ მოქმედებს პირი, რომელიც, ხელშეკრულების დადების მიზნით, ფარავს ან ამახინჯებს ფაქტებს – ცრუობს. მზღვეველი კი ეყრდნობა მის მიერ მიწოდებულ მონაცემებს.⁷⁰ ამდენად, „მზღვეველს რომ რეალური ფაქტები სცოდნოდა, ან არ დადებდა ხელშეკრულებას, ან დადებდა სხვა პირობებით. ცრუ ნიშნავს, რომ განცხადებაში მითითებული ინფორმაცია არ არის რეალური, ან არის შეცდომაში შემყვანი. მონაცემების ნდობა გულისხმობს, რომ მზღვეველი ეყრდნობა დამახინჯებულ ფაქტებს სადაზღვევო პოლისის გაცემისას, სადაც მითითებულია ზუსტად განსაზღვრული სადაზღვევო პრემია.“⁷¹

ხელშეკრულების დადების დროს არსებული ფაქტობრივი მოცემულობა შეიძლება შეიცვალოს, რადგან მოვლენები მუდმივ დინამიკაშია. თუმცა „სამოქალაქო კოდექსის 813-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი დამზღვევს მხოლოდ იმ შემთხვევაში ავალდებულებს, დაუყოვნებლივ აცნობოს სადაზღვევო კომპანიის სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის საფრთხის გაზრდის თაობაზე, თუ ეს არსებით გავლენას მოახდენს დაზღვევის ხელშეკრულების დადებაზე. ამიტომ, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, გასათვალისწინებელია ასეთი გარემოება – შემდგომში გაზრდილი საფრთხე თავიდანვე რომ არსებულიყო, სადაზღვევო კომპანია ხელშეკრულებას მაინც გააფორმებდა თუ არა“.⁷²

სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისთანავე დამზღვევი მოვალეა, აცნობოს ამის შესახებ მზღვეველს. სავალდებულო დაზღვევის დროს დამზღვევის მიერ განხორციელებულია თუ არა მზღვეველის ინფორმირება, კანონით გათვალისწინებული ობიექტი მაინც მოექცევა დასაზღვევო სიაში, ხოლო დამზღვევს ავტომატურად გაუჩნდება სადაზღვევო პრემიის გადახდის ვალდებულება. თუმცა კეთილსინდისიერმა დამზღვევმა სავალდებულო დაზღვევის დროსაც უნდა გამოიჩინოს გულისხმიერება მზღვეველის ინტერესების მიმართ, ითანამშრომლოს მასთან და მოახდინოს მისი ინფორმირება.

ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულებაში ორმაგი დაზღვევის დროს დამზღვევი

⁶⁷ ცისკაძე მ., ნებაყოფლობითი დაზღვევის სამართლებრივი რეგულირება, თბ., 2001, 28.

⁶⁸ Martin A., Hurley P., Introduction to the Law of Contracts, 4th ed., USA, 2008, 521.

⁶⁹ Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 181.

⁷⁰ Emmett J., Vaughan T., Fundamentals of Risk and Insurance, 10th ed., 2007, 176.

⁷¹ Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 181.

⁷² ცისკაძე მ., ნებაყოფლობითი დაზღვევის სამართლებრივი რეგულირება, თბ., 2001, 31.

ვალდებულია, მზღვეველს მიაწოდოს ეს ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ ერთი და იგივე ინტერესი დამზღვევემა დააზღვია ორ სხვადასხვა მზღვეველთან. სსკ-ის მუხლი "827-ე III უფრო სრულყოფილ დანაწესს შეიცავს. მაგალითად, საცხოვრებელი სახლი ხანძრის შედეგად დაზიანდა. ორმა მზღვეველმა ხანძრის გამომწვევი ორი განსხვავებული რისკფაქტორი გაითვალისწინა პოლისით – ხანძარსაწინააღმდეგო სისტემის მწყობრიდან გამოსვლა და ელექტროგაყვანილობის სისტემის მწყობრიდან გამოსვლა. ასეთ შემთხვევაში, მართალია, ერთი და იგივე ინტერესია დაზღვეული, მაგრამ, პოლისში განსხვავებული პირობების არსებობის გამო, ზიანი არ მოექცევა ორივე მზღვეველის ვალდებულების ქვეშ. ზიანზე პასუხისმგებელი მზღვეველი გამოვლინდება იმის მიხედვით, თუ რომელი რისკფაქტორის რეალიზაცია გახდება ხანძრის გამომწვევი მიზეზი. თუ ამ მაგალითში რისკფაქტორად ერთი და იმავე ხდომილების დადგომის ალბათობა დასახელდებოდა, ზიანი თავისთავად მოექცეოდა ორივე მზღვეველის მიერ გათვალისწინებული სადაზღვევო დაფარვის ქვეშ. სწორედ ასეთ დროს დგება 827-ე III მუხლით დადგენილი უსაფუძვლო გამდიდრების პრევენციის განხორციელების საჭიროება".⁷³

ერთი და იგივე სადაზღვევო ინტერესი შეიძლება დაზღვეულ იქნეს როგორც სავალდებულო, ისე ნებაყოფლობითი დაზღვევის ფორმით, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც დაცულ უნდა იქნეს 827-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული რეგულაცია. კერძოდ, დამზღვევემა არ უნდა მიიღოს განცდილ ზიანზე მეტი ანაზღაურება.⁷⁴

დამზღვევეს ასევე აკისრია მზღვეველის ინფორმირების ვალდებულება, როდესაც ხდება დაზღვეული ქონების გასხვისება. ეს ვალდებულება სსკ-ის 813-ე მუხლთან (საფრთხის გაზრდის შესახებ მზღვეველის ინფორმირების ვალდებულება) კომპლექსურად უნდა იქნეს განხილული. "კეთილსინდისიერების პრინციპი ავალდებულებს გამსხვისებელს, გულისხმიერებით მოეკიდოს შემძენის ინტერესს დაზღვევის ხელშეკრულების მიმართ და არ დააბრკოლოს მზღვეველის მხრიდან მის სასარგებლოდ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების შესრულება".⁷⁵ ქონების გასხვისებამ შეიძლება გამოიწვიოს დაზღვევის ხელშეკრულების მოშლა, თუ მზღვეველსა და ახალ შემძენს არ ექნებათ სადაზღვევო ურთიერთობების გაგრძელების სურვილი.

სავალდებულო დაზღვევის შემთხვევაში, დაზღვეული ქონების გასხვისებით დაზღვევის ხელშეკრულება არ წყდება. ახალ შემძენს ავტომატურად უჩნდება სადაზღვევო ურთიერთობებში ჩართვისა და სადაზღვევო პრემიის გადახდის ვალდებულება.

თუ სიცოცხლის ან უბედური შემთხვევის ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულება დადებულია სხვა პირის სასარგებლოდ, მაშინ დამზღვევი ვალდებულია, მზღვეველს წარუდგინოს ამ პირის ან მისი წარმომადგენლის წერილობითი თანხმობა. სავალდებულო სადაზღვევო ურთიერთობებში დამზღვევი ვალდებულია, დააზღვიოს სპეციალური კანონით გათვალისწინებული პირი, მისი თანხმობის მიუხედავად.

⁷³ სსკ-ის კომენტარი, 827-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [16.03.16].

⁷⁴ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

⁷⁵ სსკ-ის კომენტარი, 834-ე მუხლი, 2016, 1-2, <www.gccc.ge >, [16.03.16].

4.2. დამზღვევის მიერ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების დარღვევის სამართლებრივი შედეგების ურთიერთმიმართება დაზღვევის ფორმების მიხედვით

მზღვეველს შეუძლია, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუ დამზღვევის მიერ არ განხორციელდა არსებითი ინფორმაციის მიწოდება, ან არსებით გარემოებათა შეტყობინებას დამზღვევმა განზრახ აარიდა თავი, ე.ი. გაასაიდუმლოა. თუ დამზღვევს საფრთხის შესახებ წერილობით კითხვაზე უნდა გაეცა პასუხი, მაშინ მზღვეველს უფლება აქვს, მოშალოს ხელშეკრულება იმ გარემოებათა შეუტყობინებლობის გამო, რომელთა თაობაზეც, თუმცა კითხვა არ დასმულა, მაგრამ დამზღვევი განზრახ დუმდა. დაუშვებელია ხელშეკრულების შეწყვეტა, თუ მზღვეველმა იცოდა დაფარულ გარემოებათა შესახებ, ან დამზღვევს არ მიუძღვის ბრალი მათ შეუტყობინებლობაში. “თუ მზღვეველი უარს იტყვის სადაზღვევო თანხის ანაზღაურებაზე, მან უნდა დაამტკიცოს, რომ: 1. დაფარული ფაქტი ცნობილი იყო დამზღვევისთვის; 2. დამზღვევი თაღლითობდა მზღვეველის მოსატყუებლად. მაგალითად, იოსებ დებელისმა შეიძინა საკუთარი სიცოცხლის დაზღვევის პოლისი. 5 თვის შემდეგ დადგა სადაზღვევო შემთხვევა – ის მოკლეს. გარდაცვალების მოწმობაში ის მოხსენებული იყო როგორც იოსებ დელუკა – ეს იყო მისი ნამდვილი სახელი და გვარი. მზღვეველმა სადაზღვევო ანაზღაურების გაცემაზე უარი თქვა, რადგან დამალა ფაქტი, მან არ გამოავლინა მისი მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები, რადგან მას ჰქონდა კრიმინალური წარსული. სასამართლომ დაადგინა, რომ მან განზრახ დამალა მისი მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები. ეს მონაცემები ჩაითვალა არსებითად და აღნიშნა, რომ დაირღვა კეთილსინდისიერების ვალდებულება”.⁷⁶

ამდენად, “არასწორად მიწოდებული ინფორმაცია შეიძლება გახდეს საცილო, თუ: 1. ინფორმაცია, 2. რომელსაც ხელშეკრულების დადების დროს ეყრდნობოდა მზღვეველი, 3. აღმოჩნდება ყალბი”.⁷⁷ აღნიშნულთან დაკავშირებით საინტერესოა ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლოს პრაქტიკა: “მზღვეველმა უარი თქვა სადაზღვევო ანაზღაურების გადახდაზე არსებითი ინფორმაციის არასწორად მიწოდების გამო.

სამართლებრივი ფაქტები – დაზღვეულმა მიაწოდა მზღვეველს არასწორი ინფორმაცია, რომ მას არ მოსვლია არცერთი ავტოსაგზაო შემთხვევა ბოლო სამი წლის განმავლობაში. სადაზღვევო შემთხვევის შემდეგ მზღვეველმა შეამოწმა დაზღვეულის შესახებ ჩანაწერები და აღმოჩნდა, რომ მას ჰქონდა სიჩქარის გადაჭარბებაზე 2 ჯარიმა ხსენებული პერიოდის განმავლობაში. მზღვეველმა უარი თქვა სადაზღვევო ანაზღაურების გაცემაზე.

სასამართლოს გადაწყვეტილება – სასამართლომ დაადგინა, რომ არსებითი ინფორმაცია დამახინჯებით იქნა მიწოდებული და მისი მიზანი იყო მზღვეველის შეცდომაში შეყვანა. დამზღვევმა აღნიშნა, რომ მას დაავიწყდა ორივე შემთხვევის შესახებ. სასამართლომ მიიჩნია, რომ არ შეიძლება, დაზღვეულს დავიწყებოდა ორივე შემთხვევის შესახებ. გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა მზღვეველის სასარგებლოდ”.⁷⁸ ამდენად, იმისთვის, რომ პირის ქმედება მიჩნეულ იქნეს არაკეთილსინდისიერად, მან უნდა იცოდეს, რომ მის მიერ გაცემული ინფორმაცია არ შეესაბამება

⁷⁶ *Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 182-183.*

⁷⁷ იქვე, 181.

⁷⁸ იქვე, 182.

სინამდვილეს, ან ის რეალურ ინფორმაციას ფარავს. ამასთან, საუბარი უნდა იყოს საკითხზე, რომელზე ზრუნვაც მას ევალებოდა და სახეზე უნდა იყოს მის მიერ ვალდებულების დარღვევის ფაქტი.⁷⁹

სადაზღვევო კანონმდებლობა, არაკეთილსინდისიერი ქმედების მიუხედავად, იცავს დამზღვევს და მიანიშნებს დამდგარ ზიანსა და ინფორმაციის შეუტყობინებლობას შორის არსებულ მიზეზობრივ კავშირზე. თუ ასეთი მიზეზობრივი კავშირი არ არსებობს, მზღვეველი ვალდებულია, ანაზღაუროს დამდგარი ზიანი და შემდეგ ისარგებლოს ხელშეკრულების მოშლის უფლებით.

თუ სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის თაობაზე ინფორმაციის შეუტყობინებლობით მზღვეველის ინტერესები არსებითად არ დარღვეულა, მაშინ ის არ თავისუფლება ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებისაგან.

სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში არსებითი ინფორმაციის მიუწოდებლობამ და არასწორი ინფორმაციის მიწოდებამ შეიძლება არ გამოიწვიოს იდენტური შედეგები, როგორც ნებაცხოვლობითი დაზღვევის ხელშეკრულებაში, რადგან სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების ამოსავალი წერტილია საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა.⁸⁰

ამდენად, ცალკეული სადაზღვევო შემთხვევის შეფასების შედეგად, საზოგადოებრივი ინტერესების გათვალისწინებით, უნდა მიიღოს მზღვეველმა გადაწყვეტილება ზიანის ანაზღაურების ან ანაზღაურებაზე უარის თქმის შესახებ. მისი პასუხი ორიენტირებული უნდა იყოს სტაბილური სამოქალაქო გარემოს შექმნაზე⁸¹. მაგალითად, "ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ" საქართველოს კანონის თანახმად, ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელი – ნებისმიერი პირი, რომლის საკუთრებაშიც იყო ავტომოტოტრანსპორტი ან მართლობითად განაგებდა მას, ვალდებული იყო, დაეზღვია სამოქალაქო პასუხისმგებლობა ამ კანონის შესაბამისად.⁸² თუ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის და სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის შემდეგ აღმოჩნდებოდა, რომ დამზღვევი დაზღვევის ხელშეკრულების დადების დროს მართლობითად არ განაგებდა მანქანას (მანქანა იყო მოპარული), მზღვეველი უფლებამოსილი იქნებოდა, უარი ეთქვა ზიანის ანაზღაურებაზე. რადგან სადაზღვევო ანაზღაურების გაცემით არ უნდა მოხდეს არაკეთილსინდისიერ პირთა წახალისება, რაც საზოგადოებრივად საზიანო იქნება. იმ შემთხვევაში, თუ პირმა ცრუ ინფორმაცია მიაწოდა მზღვეველს ავტომობილის გამოშვების წელთან დაკავშირებით, მაგრამ კეთილსინდისიერად განაგებდა დაზღვეულ ავტომობილს, მზღვეველს გადაწყვეტილება უნდა მიეღო დაზარალებული ადამიანის სასარგებლოდ, მიუხედავად იმისა, რომ დამზღვევმა მზღვეველს არასწორი ინფორმაცია მიაწოდა, რადგან ამ შემთხვევაში უპირატესია საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა, ვიდრე არაკეთილსინდისიერი დამზღვევის დასჯა – ზიანის ანაზღაურებაზე უარის თქმა.

მართლსაწინააღმდეგო შემოსავლის მიღებისგან დასაცავად გაითვალისწინა კანონმდებელ-

⁷⁹ *Cook J., Law of Tort, 5th ed., Great Britan, 2001, 23.*

⁸⁰ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

⁸¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგია, გადაწყვეტილება №1/2/106, თბ., 2001 წლის 31 ოქტომბერი.

⁸² "ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ" საქართველოს კანონი, პარლამენტის უწყებანი, №33, 31/07/1997.

მა ორმაგი დაზღვევის ბათილობა. თუ დამზღვევემა გააფორმა ორმაგი დაზღვევა მართლსაწინააღმდეგო შემოსავლის მიღების მიზნით, მაშინ თითოეული ხელშეკრულება, რომელიც ამ მიზნით არის დადებული, ჩათვლება ბათილად. ამგვარი ხელშეკრულება საფუძველშივე არღვევს კეთილსინდისიერების პრინციპს. მისი დადების მიზანი არაკეთილსინდისიერია და კეთილსინდისიერების პრინციპის საწინააღმდეგოდ დადებული ხელშეკრულება ბათილია. აღნიშნული მუხლისგან განსხვავებით, ბუნდოვანია სსკ-ის 826-ე მუხლის შინაარსი, რომლის თანახმადაც, მზღვეველი არ არის ვალდებული, გადაუხადოს დამზღვევეს წარმოშობილი ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სადაზღვევო თანხა სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის მომენტისათვის აღემატება სადაზღვევო ღირებულებას. ფრაზა "არ არის ვალდებული" წინადადებაში იმგვარადაა ფორმულირებული, რომ მზღვეველს უტოვებს საშუალებას, დამზღვევეს აუნაზღაუროს წარმოშობილი ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხა. ანაზღაურების პრინციპის რეალიზაციის მიზანია არაკეთილსინდისიერი ქმედების პრევენცია და კეთილსინდისიერების პრინციპის რეალიზაცია.⁸³ "ისტორიულად დაზღვევის დანიშნულებად დამდგარი ზიანის შედეგად *status quo* -ს აღდგენა განისაზღვრა".⁸⁴ დამდგარი ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხის ანაზღაურება ეწინააღმდეგება ანაზღაურების პრინციპს, ასევე ეწინააღმდეგება სადაზღვევო ინტერესის პრინციპსაც. დაზღვევის ხელშეკრულება უნდა ემყარებოდეს სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინას, რადგან ის ემსახურება მორალური რისკის შემცირებას. შესაბამისად, ეს ამცირებს არაკეთილსინდისიერი ქმედების რისკს. თუ არაკეთილსინდისიერი პირის სადაზღვევო ინტერესს აღემატება მისაღები სადაზღვევო ანაზღაურება, მან შეიძლება, განზრახ გამოიწვიოს ზარალი.⁸⁵ ამდენად, სსკ-ის 826-ე მუხლში უნდა მიეთითოს, რომ მზღვეველმა არ უნდა აუნაზღაუროს დამზღვევეს წარმოშობილი ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სადაზღვევო თანხა სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის მომენტისათვის აღემატება სადაზღვევო ღირებულებას.

სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაში ქონების სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების მიმართაც გამოიყენება ზემოხსენებული რეგულაციები, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება სპეციალურ კანონს სავალდებულო დაზღვევის შესახებ.

ნებაყოფლობითი დაზღვევის ხელშეკრულებაში მხარეებს ვალდებულებები წარმოეშობათ ერთმანეთის მიმართ დაპირების შედეგად, რომელსაც ერთმანეთს აძლევენ⁸⁶. მიუხედავად აღნიშნულისა, დამზღვევი გაცილებით დაუცველია მზღვეველის მიერ შემუშავებული ორაზროვანი ტექსტების განმარტების დროს, ვიდრე ეს ხდება სავალდებულო დაზღვევისას. „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, სავალდებულო დაზღვევისას მზღვეველი ვალდებულია, დადოს ხელშეკრულება დამზღვევთან კანონით განსაზღვრული პირობებით.

თუ დამზღვევი სიცოცხლის ან უბედური შემთხვევის დაზღვევის ხელშეკრულებაში, რომე-

⁸³ *Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 175.*

⁸⁴ *ირემაშვილი ქ., სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა და მის მიმართ გამოთქმული კრიტიკის ანალიზი, 'სამართლის ჟურნალი', №2, 2013, 57.*

⁸⁵ *Rejda G.E., Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 178.*

⁸⁶ *Kuniz C. L., Chomsky C.L., Interactive Case Book Series Contracts , A Contemporary Approach, West'ss Law School Advisory Board, USA, 2010, 14.*

ლიც დადებულია მესამე პირის სასარგებლოდ, არ წარუდგენს მზღვეველს მესამე პირის ან მისი წარმომადგენლის თანხმობას, მაშინ მზღვეველს შეუძლია, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუ შეტყობინების მოვალეობა განზრახ არ შესრულდა.

5. დასკვნა

დაზღვევის ხელშეკრულება ეფუძნება კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვას, როგორც სავალდებულო, ისე ნებაყოფლობით დაზღვევაში, როგორც წინასახელშეკრულებ ეტაპზე,⁸⁷ ასევე ხელშეკრულების მოქმედების მთელი პერიოდის განმავლობაში.

ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების ჯეროვანი შესრულება როგორც მზღვეველის, ისე დამზღვევის მხრიდან კეთილსინდისიერების პრინციპის რეალიზაციის ერთ-ერთი საშუალებაა, "ნამდვილი უფლების"⁸⁸ წარმოშობის საფუძველია.

თუ ვალდებული მხარის მიერ სადაზღვევო ურთიერთობებში სათანადო ხარისხით და შესაბამისი ფორმით არ მოხდება ინფორმაციის მიწოდება, აღნიშნული მიჩნეული იქნება არაკეთილსინდისიერ ქმედებად, რაც მას წაართმევს, ხოლო ხელშეკრულების მეორე მხარეს მისცემს დაცვის მატერიალურსამართლებრივი საშუალების გამოყენების საფუძველს. კეთილსინდისიერების პრინციპის რეალიზაციისას, უპირველეს ყოვლისა, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს შესაბამისი დაზღვევის ხელშეკრულების მიზნები – დამზღვევმა სწორად მართოს ფინანსური ზარალი დაზღვევის მეშვეობით,⁸⁹ მაქსიმალურად იქნეს გათვალისწინებული ადამიანთა ფართო წრის ინტერესები, რადგან სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულების უმთავრესი მიზანი სწორედ საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა,⁹⁰ სტაბილური და მოწესრიგებული სამოქალაქო ურთიერთობის ჩამოყალიბების ხელშეწყობაა.⁹¹ კეთილსინდისიერი მზღვეველი სადაზღვევო ურთიერთობებში ზიანის ანაზღაურების დროს ორიენტირებული უნდა იყოს სწორედ საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვაზე⁹² და ზიანის ანაზღაურებაზე უარის თქმის მიზნით, დაუსრულებლად არ უნდა აპელირებდეს გაუმართლებელი საფუძველით. დაზღვევის ხელშეკრულება უნდა აძლევდეს საშუალებას კეთილსინდისიერ დამზღვევს, სწორად მართოს ფინანსური ზარალი დაზღვევის მეშვეობით.⁹³ მზღვეველთა კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება დამზღვევის მიმართ გაზრდის ნდობის ფაქტორს სადაზღვევო კომპანიებისადმი, რაც, საბოლოო ჯამში, მნიშ-

⁸⁷ Acquis Group, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms, Germany, Mnchen, 2007, 62.

⁸⁸ მოწონელიძე ნ., თანამედროვე ბიომედიცინის როლი სადაზღვევო სამართალში, `სამართლის ჟურნალი", №2, 2013, 120.

⁸⁹ Thorburn C., On the Measurement of Solvency of Insurance Companies, Recent Developments that Will Alter Methods Adopted in Emerging mMarkets, The World Bank ,Washington, February, 2004, 2.

⁹⁰ სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

⁹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგია, გადაწყვეტილება №1/2/ 106, თბ., 2001 წლის 31 ოქტომბერი, <http://www.constcourt.ge>

⁹² სსკ-ის კომენტარი, 801-ე მუხლი, 2016, 2, <www.gccc.ge>, [15.03.16].

⁹³ Thorburn C., On the Measurement of Solvency of Insurance Companies, Recent Developments that Will Alter Methods Adopted in Emerging Markets, The World Bank, Washington, February, 2004, 2.

ვნელოვანწილად განავითარებს სადაზღვევო ბაზარს.

კანონმდებლის უფლება სავალდებულო დაზღვევის შესახებ, სპეციალურ კანონში გაითვალისწინოს სამოქალაქო კოდექსისგან განსხვავებული რეგულაცია, არ არის შეუზღუდავი. მნიშვნელოვანია, რომ შესაბამისი ნორმატიული აქტი არ ეწინააღმდეგებოდეს კეთილსინდისიერების პრინციპს.

მართალია, სსკ დაზღვევის ნაწილში საერთოდ არ საუბრობს კეთილსინდისიერების პრინციპზე, თუმცა, მისი შინაარსიდან და თავისებურებიდან გამომდინარე, სწორედ კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვაზე დამოკიდებული სადაზღვევო უფლების რეალიზაციისა და, ზოგადად, დაზღვევის ხელშეკრულების მომავალი. ხოლო კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვისთვის, უპირველეს ყოვლისა, ხელშეკრულების მხარეებმა უნდა განახორციელონ ინფორმაციის ჯეროვანი მიწოდება.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს კონსტიტუცია.
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი.
3. საქართველოს კანონი `დაზღვევის შესახებ`.
4. საქართველოს კანონი `ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ`, პარლამენტის უწყებანი, №33, 31/07/1997.
5. საქართველოს კანონი `სავალდებულო ხანძარსაწინააღმდეგო დაზღვევის შესახებ`, სსმ, 3 (10), 19/02/1999, (ძალადაკარგულად გამოცხადდა 18.07.2005).
6. `პარლამენტის წევრის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ` საქართველოს კანონი, სსმ, 30(37), 13/07/1999.
7. *ირემაშვილი ქ.*, სამოქალაქო კოდექსის ონლაინკომენტარი, <www.gccc.ge>, მუხ.799, 4,13-16, 18; მუხ.801, 1-3; მუხ.830, 1-2; მუხ.819, 1; მუხ.808, 2; 827, 2; მუხ.834, 1-2.
8. *ირემაშვილი ქ.*, სადაზღვევო ინტერესის დოქტრინა და მის მიმართ გამოთქმული კრიტიკის ანალიზი, ჟურნ. `სამართლის ჟურნალი`, №2, 2013, 57, 58, 60.
9. *ცისკაძე მ.*, ნებაყოფლობითი დაზღვევის სამართლებრივი რეგულირება, თბ., 2001, 28,31.
10. მოწონელიძე ნ., თანამედროვე ბიომედიცინის როლი სადაზღვევო სამართალში, `სამართლის ჟურნალი`, №2, 2013, 120, 122-123.
11. *ქეცბაია ე.*, დაზღვევის სამართალურთიერთობის სუბიექტები და ობიექტები, ჟურნ. `მართლმსაჯულება და კანონი`, №4(43)კ14, 2014, 86.
12. თბილისის სააპელაციო სასამართლო, სამოქალაქო საქმეთა პალატა, 2012 წლის 21 ნოემბერი, საქმე №28/3080-12, სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკა (სები), <www.library.court.ge>.
13. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგია, გადაწყვეტილება №1/2/106, თბ., 2001 წლის 31 ოქტომბერი, <http://www.constcourt.ge>.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება, საქმე №as-85-81-2013, <prg.supremecourt.ge>.
15. *Beatson T., Friedmann D.*, Good Faith and Fault in Contract Law, Oxford, New York, 2002, 171.
16. *Smits J., M.*, Contract Law, A Comparative Introduction, Great Britain, 2015, 136.
17. *Rejda G.E.*, Principles of Risk Management and Insurance, 10th ed., United States of America, 2008, 17, 174, 175, 178, 181, 182-183.

18. *Zimmermann R.*, The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford University Press, 1996, 1.
19. *Zimmerman R., Whittaker S.*, Good Faith in Law European Contract Law, Cambridge University Press, 2004, 66.
20. *Thorburn C.*, On the Measurement of Solvency of Insurance Companies, Resent Developments that Will Alter Methods Adopted in Emerging Markets, The World Bank, Washington, February, 2004, 2.
21. *Jerry H.R., Richmond D.R.*, Understanding Insurance Law, 5th ed., LexisNexis, Sanfrancisco, 2012, 51, <www.Lexisnexis.com>.
22. *Leaven L.*, The Political Economy of Deposit Insurance, The World Bank, Washington, 2004, 1-5.
23. *Demirguc-Kunt A., Kane E.J., Laeven L.*, Deposit Insurance Design and Implementation, Police Lessons from Research and Practice, The World Bank, Washington, 2006, 1-5.
24. *Valdivia V. H.*, The Insurance Role of Social Security: Theory and Lessons for Police Reform, USA, 1997, 5-6.
25. *Markensinis B., Unberath H., Johnston A.*, The German Law of Contract, 2nd ed., Oxford and Portland, Oregon, 2006, 165.
26. *Campbell D.*, International Insurance Law and Regulations, Vol. 1, Austria, Salzburg, 2015, 732.
27. *Basedow J., Bird J., Clarke M., Cousy H., Heiss H.*, Principles of European Insurance Contrat Law (PEICL), 2009, 44.
28. *Rogan P.*, The Insurance and Reinsurance Law Review, United Kingdom, 2013, 92.
29. Project Group, *Reicher-facilide f., Helmut H.*, Restatement of European Insurance Contract Law, Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), 30. Article 2:702, 2015, 1 November, 23.
31. *Emmett J., Vaughan T.*, Fundamentals of Risk and Insurance, 10th ed., 2007, 176.
32. *Zweifel P., Roland E.*, Insurance Economics, Berlin, Heidelberg, 2012, 268.
Cummins J.D., Mahul O., Catastrophe Risk Financing in Developing Countries, The World Bank, Washington, 2009 , 0-3.
33. *Gurenko E., Mahul O.*, Enabling Productive but Asset-poor Farmers to Succeed, A Risk Financing Framework, The World Bank, Washington, 2004, 1.
34. European Commission – Directorate – General for Justice, Final Report of the Commission Expert Group on European Insurance Contract Law, European Union, 2014, 29.
35. *William Hsiao C., Paul Shaw R.*, Social Health Insurance for Developing Nations, Washington, 2007, 11-14.
36. *Hodgin R.*, Text and Materials, 2nd ed., Great Britain, 2002, 121-122.
37. *Loshin J.*, Insurance Law's Hapless Busybody: A Case Against the Insurable Interest Requirement, The Yale Law Journal, 2007, 294.
38. *Martin A., Hurley P.*, Introduction to the Law of Contracts, 4th ed., USA, 2008, 521.
39. *Cook J.*, Law of Tort, 5th ed., Great Britain, 2001, 23.
40. *Kuniz C.L., Chomsky C.L.*, Interactive Case Book Series Contracts , A Contemporary Approach, West's Law School Advisory Board, USA, 2010, 14.
41. Acquis Group, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms, Germany, München, 2007, 62.
42. . *Thorburn C.*, On the Measurement of Solvency of Insurance Companies, Resent Developments that Will Alter Methods Adopted in Emerging Markets, The World Bank Washington, February, 2004, 2.